

Talking point โรคพิษสุนัขบ้า

โรคพิษสุนัขบ้าหรือโรคกลัวน้ำ เกิดจากเชื้อไวรัสเรบีส (Rabies Virus) สัตว์นำโรค ได้แก่ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกชนิด ทั้งสัตว์เลี้ยงและสัตว์ป่า เช่น สุนัข แมว กระต่าย กระรอก กระแต หนู ลิง ชะนี แพะ แกะ วัว ควาย ค้างคาว เป็นต้น สัตว์นำโรคที่สำคัญที่สุดคือ สุนัข มนุษย์ติดเชื้อนี้จากการถูกสัตว์ที่มีเชื้อพิษสุนัขบ้ากัด ข่วน หรือน้ำลายกระเด็นเข้าบาดแผล ปัจจุบันยังไม่มียารักษาโรคพิษสุนัขบ้า ดังนั้น ไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ที่ติดเชื้อนี้มักจะเสียชีวิตทั้งหมด

สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้า ปี 2557

จากสถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้า พบว่า ทั่วโลกมีผู้เสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้าปีละประมาณ 55,000 คน ส่วนใหญ่ถูกสุนัขหรือแมวกัด ข่วน แล้วไม่ได้ไปรับการฉีดวัคซีนป้องกันอย่างรวดเร็วและครบถ้วน กลุ่มเด็กเป็นกลุ่มที่ถูกสุนัขกัดมากที่สุด ปัญหาสำคัญของโรคนี้ เกิดจากยังไม่สามารถฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสุนัขให้ครอบคลุมทุกตัวได้ นอกจากนี้ สถานการณ์ในปี 2556 มีผู้เสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้า 6 ราย ล่าสุดปี 2557 ข้อมูลรายงานจากระบบเฝ้าระวังโรคของสำนักโรคติดต่อวิทยา วันที่ 1 มกราคม – 27 พฤษภาคม 2557 พบผู้ป่วย 3 ราย เสียชีวิตแล้ว 3 ราย กลุ่มอายุที่พบมากที่สุด 45-54 ปี อาชีพ รับจ้าง จังหวัดที่มีอัตราป่วยต่อแสนประชากรสูงสุด 5 อันดับแรกคือ ปราจีนบุรี (0.22 ต่อแสนประชากร) ฉะเชิงเทรา (0.15 ต่อแสนประชากร) สงขลา (0.07 ต่อแสนประชากร) ภาคที่มีอัตราป่วยสูงสุด คือ ภาคใต้ 0.01 ต่อแสนประชากร ภาคกลาง 0.01 ต่อแสนประชากร

ที่สำคัญคือ กลุ่มเสี่ยงทุกรายถูกสุนัขกัดและไม่ได้ฉีดวัคซีนหลังถูกกัด จึงนับว่าโรคนี้อยู่เป็นปัญหาอยู่ เนื่องจากอัตราการฉีดวัคซีนป้องกันในสุนัขบางพื้นที่ครอบคลุมไม่ถึงร้อยละ 80 ของประชากรสุนัขในพื้นที่ ซึ่งคาดว่าทั่วประเทศมีประชากรสุนัขประมาณ 7 ล้านตัว และในแต่ละปีคนไทยถูกสุนัขกัดไม่ต่ำกว่า 1 ล้านคน ซึ่งในจำนวนผู้ที่ถูกกัดประมาณร้อยละ 50 เท่านั้นที่มารับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

อาการ

เมื่อเชื้อเข้าสู่ร่างกายจนเกิดอาการโรคพิษสุนัขบ้า ส่วนใหญ่ใช้เวลาประมาณ 2-8 สัปดาห์ แต่อาจสั้นเพียงแค่วันหรือยาวเกินกว่า 1 ปี ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ความรุนแรงของบาดแผล ปริมาณของเชื้อที่ได้รับ โดยอาการของโรคมักเป็นการอักเสบของสมองและเยื่อสมอง 2-3 วันแรกผู้ป่วยจะปวดเมื่อยตามตัว มีไข้ ซา เจ็บเสียวหรือปวดบริเวณรอยแผลที่ถูกกัด คันอย่างรุนแรงที่แผลและลำตัว ทั้งนี้ อาการของผู้ป่วยจะแบ่งเป็น 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มแรกคือ แบบคลุ้มคลั่ง อาจมีอาการกระวนกระวาย ระบบประสาทอัตโนมัติผิดปกติ ประสาทหลอน อาจมีชัก หายใจหอบหมดสติและเสียชีวิตในที่สุด และกลุ่มที่ 2 คือ แบบอัมพาต เป็นอาการที่พบได้น้อย โดยมีอาการอัมพาตของแขน ขา พูดไม่ชัด น้ำลายมาก มีอาการกลัวน้ำ กลัวลม พบได้ประมาณร้อยละ 50 หลังแสดงอาการจะอยู่ได้นานกว่าแบบคลุ้มคลั่ง และจะเสียชีวิตในที่สุด

การป้องกัน

โรคพิษสุนัขบ้าสามารถป้องกันได้ด้วยวัคซีน โดยนำสัตว์เลี้ยงไปฉีดวัคซีน เมื่ออายุ 3 เดือนขึ้นไป และฉีดซ้ำทุกปี นอกจากฉีดวัคซีนแก่สัตว์แล้ว ควรลดความเสี่ยงจากการถูกสุนัขกัดหรือโดนทำร้ายโดยปฏิบัติตามคำแนะนำ 5 ข้อ คือ 1. อย่าแหย่ ให้สุนัขโมโห โกรธ 2. อย่าเหยียบ หาง หัว ตัว ขา หรือ ทำให้สุนัขหรือสัตว์ต่างๆ ตกใจ 3. อย่าแยกสุนัขที่กำลังกัดกันด้วยมือเปล่า 4. อย่าหยิบ ขามข้าวหรือเคลื่อนย้ายอาหารขณะที่สุนัขกำลังกินอาหาร และ 5. อย่ายุ่งหรือเข้าไปใกล้กับสุนัขหรือสัตว์ต่างๆ นอกบ้านที่ไม่มีเจ้าของ หรือไม่ทราบประวัติ

กรณีหากถูกสุนัขบ้านหรือถูกสุนัขจรจัด แมว หรือสัตว์อื่นๆ กัดให้รีบล้างแผลด้วยสบู่และน้ำสะอาดหลายๆ ครั้ง ใส่ยาฆ่าเชื้อ เช่น เบตาดีน เพื่อช่วยลดอัตราการเกิดโรคได้ถึงร้อยละ 80-90 และรีบไปพบแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้เร็วที่สุดเพื่อฉีดวัคซีนป้องกันโรคจนครบตามที่แพทย์แนะนำ หากพบเห็นสัตว์ที่สงสัยว่าอาจเป็นโรคพิษสุนัขบ้าคือ มีอาการ หางตก เดินโซเซ น้ำลายย่อย ลิ้นห้อย ตาขวาง ให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ หรือผู้นำชุมชน และให้ช่วยกันจับ โดยระมัดระวังอย่าให้ถูกกัด แล้วกักสัตว์ไว้ดูอาการ 10 วัน หากสัตว์ตายให้นำหัวสัตว์ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการต่อไป

มาตรการ

กระทรวงสาธารณสุข ได้เร่งสร้างพื้นที่ในชนบทและเขตเมืองทั่วประเทศให้ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า ตั้งเป้าครบ 100 เปอร์เซ็นต์ภายในปี พ.ศ. 2558 เพื่อกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปจากประเทศไทยในปี พ.ศ.2563 ตามเป้าที่อนามัยโลกและองค์การควบคุมโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศกำหนด โดยร่วมมือกับกรมปศุสัตว์และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสุนัขตั้งแต่อายุ 3 เดือนขึ้นไปครอบคลุมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของสุนัขที่มีในหมู่บ้าน ขึ้นทะเบียนการเลี้ยงทุกหลังคาเรือนและทำหมัน เพื่อควบคุมจำนวนสุนัขโดยเฉพาะสุนัขจรจัด และให้เจ้าของนำสุนัขไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคทุกปี

นอกจากนี้ มีการกำหนดให้ วันที่ 28 กันยายน ของทุกปี เป็นวันป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าโลก (World Rabies Day) เพื่อรณรงค์ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า โดยมีภาคีเครือข่าย 6 หน่วยงาน ได้แก่ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรมควบคุมโรค กรมปศุสัตว์ สำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และสถานเสาวภา สภากาชาดไทย

คำแนะนำสำหรับประชาชน

นอกจากนี้ในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าข้างต้น มีข้อแนะนำดังนี้

1. เจ้าของสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข แมว ต้องนำสัตว์เลี้ยงไปฉีดวัคซีน ครั้งแรกเมื่อสัตว์เลี้ยงมีอายุ 2-4 เดือน แล้วฉีดซ้ำตามกำหนดนัดทุกปี

2. ไม่ปล่อยสัตว์เลี้ยงออกนอกบ้านตามลำพัง

3. ช่วยกันลดจำนวนสุนัขที่ไม่มีเจ้าของหรือสุนัขที่ไม่มีผู้รับผิดชอบ

4. ลดความเสี่ยงถูกสุนัขกัดหรือทำร้ายด้วย คำแนะนำ 5 ข้อ คือ 1. อย่าแหย่ ให้สุนัขโมโห โกรธ 2. อย่าเหยียบ หาง หัว ตัว ขา หรือ ทำให้สุนัขหรือสัตว์ต่างๆ ตกใจ 3. อย่าแยก สุนัขที่กำลังกัดกันด้วยมือเปล่า 4. อย่าหยิบ ขามข้าวหรือเคลื่อนย้ายอาหารขณะที่สุนัขกำลังกินอาหาร และ 5. อย่ายุ่ง หรือเข้าไปใกล้กับสุนัขหรือสัตว์ต่างๆ นอกบ้านที่ไม่มีเจ้าของ หรือไม่ทราบประวัติ

กรณีประชาชนที่ต้องการซื้อสัตว์เลี้ยง เช่น ลูกสุนัขหรือแมว ไปเลี้ยงขอแนะนำให้ปฏิบัติดังนี้

1. ให้ซื้อจากแหล่งซื้อขายที่มีความน่าเชื่อถือคือมีประวัติพ่อแม่ของสัตว์เลี้ยง มีประวัติการฉีดวัคซีนป้องกันโรค
2. หลังจากซื้อสัตว์เลี้ยง ไปแล้ว ให้รีบพาไปตรวจสุขภาพกับสัตวแพทย์และฉีดวัคซีนป้องกันโรคตามเกณฑ์อายุ เช่น วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าฉีดเมื่ออายุ 3 เดือนขึ้นไป
3. หากสัตว์เลี้ยงตายผิดปกติ ขอให้ส่งหัวสุนัขตรวจ ในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร ส่งที่สถานเสาวภา สภากาชาดไทย หรือที่ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ในพื้นที่ต่างจังหวัด ส่งที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดและอำเภอ

กลุ่มสื่อสารสาธารณะและภาคีเครือข่าย
สำนักโรคติดต่อทั่วไป วันที่ 28 สิงหาคม 2557
โทร 02-590-3183 โทรสาร 02-951-0918